

A kábítószer és az új pszichoaktív anyag fogalmának aktuális jogértelmezési problémái

I. Bevezetés

A kábítószer fogalmával kapcsolatos jogértelmezési kérdéseket az 54/2004. (XII. 13.) AB határozat nyomán tett jogalkotó lépések megoldották, így 2005 után ezen a téren különösebb problémák nem merültek fel. A dizájnerdrogok megjelenése azonban alapjaiban változtatta meg a helyzetet: a kábítószer-ellenőrzés hagyományos nemzetközi rendszere a dizájnerdrogok piacán működésképtelennek bizonyult, ezért az egyes államok új megoldásokat kezdtek alkalmazni. Az állami fellépés egyik büntetőjogi vetülete az új pszichoaktív anyag fogalmának és az új pszichoaktív anyaggal visszaélés tényállásának megjelenése a Büntető Törvénykönyvben. A kábítószer-kereskedelem (Btk. 176-177. §) és kábítószer birtoklása (Btk. 178-179. §), valamint az új pszichoaktív anyaggal visszaélés (Btk. 184-184/C. §) tényállásait összevetve az látható, hogy a jogalkotó részletkérdésekben eltérő, de főbb vonalaiban lényegében azonos szabályozást alakított ki a külön büntetőjogi definíció alá vont, de a köznapi szóhasználatban ugyanúgy kábítószernek tekintett szerek egy részére.

Tanulmányomban azt vizsgálom, hogy ez a szabályozási megoldás milyen gyakorlati problémákat vet fel.

A problémakör feltárásának alapját a kábítószer és az új pszichoaktív anyag fogalmát meghatározó büntetőjogi és egy egyéb jogi normák bemutatása adja. A nemzetközi szerződések, európai uniós források és a jogforrási hierarchia több szintjén elhelyezkedő belföldi jogi normák által alkotott rendszert a normavilágosság követelményére figyelemmel vizsgálva, felmerül az utaló normák alkalmazhatóságának kérdése. Ennek a gyakorlati jelentőségét a 2013-ban új pszichoaktív anyaggal visszaélés miatt indult büntetőügyek vizsgálata mutatta meg: az ügyek 8,4%-ában olyan szerek miatt folytatták le a büntetőeljárást a hatóságok, amelyek az elkövetés idején még nem voltak elkövetési tárgyai az új pszichoaktív anyaggal visszaélésnek.²

Az új pszichoaktív anyagok listára vétele a szabályozás lényege szerint ideiglenes, az egyes szerek jogi besorolása és így a velük kapcsolatos cselekmények büntetőjogi minősítése is változhat a bűncselekmény elkövetése és elbírálása közötti időben. Ez a változás komoly problémákat vet fel a büntető törvény időbeli hatályával kapcsolatosan.

A dizájnerdrogok megjelenése folytán átalakult kábítószerpiac fontos jellemzője, hogy az egyes szerek utcai elnevezéséből ritkán lehet pontos következtetést levonni az adott szer kémiai leírására. Mivel korábban ez a jelenség nem létezett, a bírói gyakorlat nem látta akadályát annak, hogy lefoglalt kábítószer hiányában is megállapítsa az adott bűncselekménnyel érintett kábítószer pontos típusát, hatóanyag-tartalmát és mennyiségét. A kábítószerpiac változása ezt a gyakorlatot alapjaiban kérdőjelezi meg.

II. A kábítószer-listák

---

¹ Bíró, Fővárosi Törvényszék

² Ritter Ildikó: A kábítószerpiac új kihívásai, figyelemmel az új pszichoaktív anyagok elterjedésére.

OKRI,

Budapest,

2015.

www.okri.hu/images/stories/kutatok/ritterildiko/a_kabitoszerpiac_uj_kihivasai_kutjel_2015.pdf
augusztus 30.)

(2017.

A kábítószer büntetőjogi fogalmát a Btk. 459. § (1) bekezdés 18. pont *a)-c)* alpontjai határozzák meg. Az értelmező rendelkezés három háttérnormára hivatkozik: 1) az 1988. évi 17. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egységes Kábítószer Egyezmény módosításáról és kiegészítéséről szóló, Genfben, 1972. március 25-én kelt Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített, az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékére (továbbiakban: Egységes Kábítószer Egyezmény); 2) az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotróp anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékére (továbbiakban: Pszichotróp Egyezmény); 3) az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény (továbbiakban: Gytv.) 2. számú mellékletére.

A szabályozás utaló normákon keresztül vonja be a kábítószer fogalma alá az Egységes Kábítószer Egyezmény és a Pszichotróp Egyezmény listáin található szereket, így a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetési tárgyát közvetlenül a nemzetközi jogi normák határozzák meg.³ Ezért a definíciós kérdések vizsgálatának kiindulópontja az Egységes Kábítószer Egyezmény, a Pszichotróp Egyezmény és az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény (továbbiakban: 1988-as Egyezmény) által alkotott szerződéses rendszer bemutatása.

A hivatkozott szerződések közül az Egységes Kábítószer Egyezmény született meg először, azonban nem ez volt az első azon nemzetközi egyezmények sorában, amelyek a kábítószerrel kapcsolatos magatartások elleni nemzetközi fellépést kívánták szabályozni. Az egyezmények megalkotásához vezető útról, az egyes szerződések mögötti szabályozási megfontolásokról és a szerződések főbb jellemzőiről széleskörű szakirodalmi források állnak rendelkezésre⁴, ezért jelen tanulmány keretei között a nemzetközi szerződések azon jellemzőit kell kiemelni, amelyeknek a definíciós kérdések megvitatása körében relevanciája lehet.

Az Egységes Kábítószer Egyezmény címében szereplő „egységes” (angol eredetiben: „single”) jelző a nemzetközi közösség azon szándékára utal, hogy a korábbi egyezmények szabályozását egyetlen instrumentumban foglalják össze.⁵ Ennek a szabályozási koncepciónak egyik pozitív hozadéka az volt, hogy a kábítószernek minősülő anyagok felsorolását egyetlen jogi norma tartalmazta egységes rendszerben. Ez az egységesség azonban csupán egy évtizedig tartott: a Pszichotróp Egyezmény megbontotta a következetes fogalomhasználatot azzal, hogy nem kábítószerként, hanem pszichotróp anyagként definiálta az egyezmény hatálya alá tartozó szereket. Ez a megoldás kritizálható, mivel azt a látszatot kelti, mintha a kábítószeres és a pszichotróp anyagok különböző anyagkategóriák lennének⁶, és így a Pszichotróp Egyezmény lényegében minden tudományos alapot nélkülöző terminológia

³ Az új pszichoaktív anyag fogalma [Btk. 184/D. § (1) bekezdés, Gytv. 1. § 37. pont] a nemzetközi egyezmények listáin szereplő anyagokat viszonyítási pontként határozza meg, így ebben a körben is alapvető jelentőséggel bírnak az egyezmények.

⁴ Lásd elsősorban Bayer István: Mérlegen a valóság: siker vagy kudarc? Az 1961. évi Egységes Kábítószer egyezmény értékelése az 50. évforduló alkalmából. In: Gyógyszerészet 2011/12. 714-724. o., Buxton, Julia: The Historical Foundations of the Narcotic Control Regime. In Keefer, Philip – Loayza, Norman (ed.): Innocent Bystanders: Developing Countries and the War on Drugs. World Bank Publications 2010. 61-93. o., Bewley-Taylor, David – Jelsma, Martin: Fifty Years of the 1961 Single Convention on Narcotic Drugs: A Reinterpretation. In Legislative Reform of Drug Policies Nr. 12. 1-20. o., Lines, Rick: „Deliver us from evil”: The Single Convention on Narcotic Drugs, 50 years on. In International Journal on Human Rights and Drug Policy, Vol. I. 3-13. o., UNODC, A Century of International Drug Control, Vienna, United Nations, 2008. www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/100_Years_of_Drug_Control.pdf (2017. április 4.)

⁵ Bayer: i. m. 714. o.

⁶ Bayer: i. m. 717-718. o.

bevezetésével megbontotta az Egységes Kábítószer Egyezmény szabályozási logikáját.⁷

A két egyezmény eltérő koncepciót tett magáévá a kábítószer előállításához felhasználható anyagok szabályozását illetően is. Az Egységes Kábítószer Egyezmény a kínálatcsökkentést többek között azzal kívánta elérni, hogy a heroin, a kokain és a kannabisz előállításához nélkülözhetetlen növényeket, vagyis a mákot, a kokacserjét és a kannabisz növényt ellenőrzés alá vonta. Ehhez képest a Pszichotróp Egyezmény az abban jegyzékre vett kábítószerrel előállítására alkalmas egyéb növényekre nem alkalmazandó, azok vagy nem tartoznak a nemzetközi ellenőrzési rendszer alá, vagy az 1988-as Egyezmény szerinti kábítószer-prekurzoroként kezelendők.⁸

Az ellentmondásos szabályozás nem csupán elméleti probléma, annak a napi gyakorlatra kiható következményei vannak, amit jól szemléltet a kannabisz és a THC listára vétele. A kannabisz az Egységes Kábítószer Egyezmény I. jegyzékén szerepel, annak egyik fő hatóanyaga, a THC pedig a Pszichotróp Egyezmény I. jegyzékén. Ahhoz, hogy a cselekményt pontosan lehessen minősíteni, állást kell foglalni abban a kérdésben is, hogy az elkövetési tárgy a Btk. 459. § (1) bekezdés 18. pont *a*), *b*) vagy *c*) alpontja szerint minősül kábítószernek. Ha a kannabisz lefoglalása megtörténik, értelemszerűen adódik az a megoldás, hogy az Egységes Kábítószer Egyezményre utalással minősítse a jogalkalmazó a cselekményt. Azonban a lefoglalt kannabiszból a szakértői vizsgálatok során kimutatják a THC-t is, ami alapot ad arra, hogy a Pszichotróp Egyezmény legyen a minősítés alapja.

Az irányadó nemzetközi egyezmények kiemelt jellemzői jól mutatják a szabályozás inkonzisztenciáját. A hazai jog által kiépített ellenőrzési rendszer erre a szabályozásra épül, így nem lehet mentes annak alapvető hiányosságaitól sem. A szabályok alkalmazását nem könnyíti meg az sem, hogy a hazai jog a büntetőjogi és az igazgatási jellegű szabályozást párhuzamosan építette ki, így a kábítószer-fogalom szempontjából is két központi jelentőségű jogi normát lehet azonosítani: a Gytv.-t és a kábítószerrel és pszichotróp anyagokkal, valamint az új pszichoaktív anyagokkal végezhető tevékenységekről, valamint ezen anyagok jegyzékre vételéről és jegyzékeinek módosításáról szóló 66/2012. (IV. 2.) Korm. rendeletet (továbbiakban: Korm. rendelet).

A Gytv. 2. számú melléklete sorolja fel azokat a szereket, amelyek esetében – élve a Pszichotróp Egyezmény felhatalmazásával – a jogalkotó úgy foglalt állást, hogy a nemzetközi jogi kötelezettségekből fakadónál szigorúbb ellenőrzésre van szükség. Az A) jegyzéken a Pszichotróp Egyezmény I. jegyzékén, a B) jegyzéken a Pszichotróp Egyezmény II. jegyzékén szereplő szerekek egy tekintet alá eső szerek szerepelnek.

A Korm. rendelet a nemzetközi szerződések által előírt szabályozás hazai jogba történő beépítését végzi el. A rendelet 1. számú mellékletében található meg a kábítószerrel felsorolása, két nagyobb egységben követve az Egységes Kábítószer Egyezmény és a Pszichotróp Egyezmény rendszerét: a K1 és K2 jegyzékeken a kábítószerrel, a P1-P4 jegyzékeken a pszichotróp anyagok találhatók. Tovább bonyolítja a szabályozást, hogy a pszichotróp anyagok jegyzéke nem csupán átveszi a Pszichotróp Egyezmény listáit, azon megtalálhatók a Gytv. 2. számú mellékletében felsorolt szerek is.

A Korm. rendelet listáin az összes büntetőjogi értelemben is kábítószernek minősülő anyag szerepel, azonban ezeknek a listáknak büntetőjogi relevanciája nincs, mivel a Btk. nem a Korm. rendeletre utalással definiálja a kábítószer fogalmát. Ennek ellenére a bírói

⁷ Bewley-Taylor – Jelsma: i. m. 15. o.

⁸ Ezt a következetlenséget jól szemlélteti a metamfetamin előállításához felhasználható efedrinre és efedra növényre irányadó szabályozás: a metamfetamin a Pszichotróp Egyezmény szerint kábítószer, annak egyik alapanyaga, az efedrin az 1988-as Egyezmény szerint kábítószer-prekurzor, az efedrin kinyerésére is alkalmas efedra növény azonban nincs ellenőrzés alatt. Winstock, Adam – Wilkins, Chris: „Legal Highs”: The challenge of new psychoactive substances. 10. o. In: Legislative Reform of Drug Policies Nr. 16. October 2011. 1-16. o.

gyakorlatban elterjedt megoldás a Korm. rendeletre hivatkozás – jobb esetben a Btk. értelmező rendelkezésének felhívásával párhuzamosan.⁹

III. Az új pszichoaktív anyagokat tartalmazó listák

Az új pszichoaktív büntetőjogi anyag fogalmát a Btk. 184/D. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó Gytv. 1. § 37. pontja határozza meg: olyan, a forgalomban újonnan megjelent, gyógyászati felhasználással nem rendelkező anyag vagy vegyületcsoport, amely a központi idegrendszer működésének befolyásolása révén alkalmas a tudatállapot, a viselkedés vagy az érzékelés módosítására, megváltoztatására, és ezért hasonló mértékű fenyegetést jelenthet a közegészségügyre, mint az Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékén, a Pszichotróp Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékén, vagy a Gytv. 2. számú mellékletben meghatározott pszichotróp anyagok jegyzékein szereplő anyagok, és erre tekintettel azt az egészségügyért felelős miniszter rendeletében ilyen anyaggá minősítette.

A miniszteri rendelet megalkotására történő felhatalmazást a Gytv. 15/B. § (2) bekezdése tartalmazza: az új pszichoaktív anyaggá minősített anyagokat vagy vegyületcsoportokat az egészségügyért felelős miniszter rendeletben állapítja meg. Ugyanezen törvényhely 2015. január 1. előtt a kormányt hatalmazta fel arra, hogy rendeletben határozza meg az új pszichoaktív anyagokat. Így 2014. december 31-ig a Korm. rendelet 1. számú mellékletének C) jegyzéke¹⁰, 2015. január 1-től az új pszichoaktív anyaggá minősített anyagokról vagy vegyületcsoportokról szóló 55/2014. (XII. 30.) EMMI rendelet (továbbiakban: EMMI rendelet) 1. számú melléklete tartalmazza az irányadó listát.

Mindebből az is következik, hogy az új pszichoaktív anyagok esetében a releváns lista azonosítását az elkövetési időre és az ügy elbírálásnak idejére figyelemmel lehet elvégezni: a 2012. április 2. és 2014. december 31. között elkövetett bűncselekmények esetében a Korm. rendelet 1. számú melléklet C) listája, az ez után elkövetett bűncselekmények esetében az EMMI rendelet 1. számú melléklete irányadó.

Egy anyag vagy vegyületcsoport listára vételéhez kapcsolódó eljárás az új pszichoaktív anyagokra vonatkozó információcseréről, kockázatértékelésről és ellenőrzésről szóló 2005. május 10-i 2005/387/IB tanácsi határozat szabályozásán alapul. A Gytv. 15/B. § (3) bekezdése szerint egy adott anyag akkor kerülhet az új pszichoaktív anyagok jegyzékére, ha a magyar hatóságok, szakértői intézetek előtt nem ismert olyan adat, amely 1) az anyag gyógyászati felhasználására utalna, 2) kizárná, hogy az anyag hasonló mértékű fenyegetést jelenthet az egészségügyre, mint a kábítószer és pszichotróp listákon szereplő anyagok. A Gytv. 15/C. §-a szerint az EMMI rendelet listájára vett egyedi vegyületeket egy éven belül kockázatértékelésnek kell alávetni, majd annak eredményétől függően át kell helyezni a vegyületet a Gytv. pszichotróp listájára vagy a Korm. rendelet D) listájára. Ha a kockázatértékelés lezárásához nem áll rendelkezésre elegendő adat, az új pszichoaktív anyag minősítése meghosszabbítható azzal, hogy a kockázatértékelést két évente újra el kell végezni.

Az új pszichoaktív anyagokat tartalmazó lista összeállítása nem teljes mértékben követi a kábítószer-listák esetében megszokott logikát. Mivel a dizájnertdrogok összetétele rendkívül gyors ütemben változik, a jogalkotó a generikus szabályozás mellett döntött. Ez az

⁹ Lásd például a Szombathelyi Törvényszék B.204/2014/31. számú ítéletét, a Szegedi Törvényszék 1.B.793/2014/43. számú ítéletét, a Tatabányai Törvényszék 3.B.204/2014/25. számú ítéletét, a Fővárosi Törvényszék 9.B.682/2015/49. számú ítéletét és a Szegedi Törvényszék 4.B.429/2015/16. számú ítéletét. Ez utóbbi ítélet felülbírálatá során a Szegedi Ítéltábla rögzítette, hogy „szükségtelen utalni a Korm. rendelet mellékletére, hiszen annak szabályozása irreleváns a Btk. értelmező rendelkezésére tekintettel”, és ezért azt az ítéltábla a jogi indokolásból mellőzte.

¹⁰ Innen származik a „C-listás anyagok” megnevezés, amely azonban a jelenlegi jogszabályi környezetben nem pontos.

jelenti, hogy a lista 1-4. pontjaiban nem konkrét vegyületek, hanem a vegyületek kémiai szerkezetének hasonlóságán, illetve a közös szerkezeti részeken alapuló osztályozás szerint kialakított vegyületcsoportok szerepelnek,¹¹ és csak a lista 5. pontja tartalmazza az ezeken a vegyületcsoportokon kívüli vegyületek felsorolását.

Ebből a megoldásból az is következik, hogy a konkrét ügyben felmerült szer pontos minősítéséhez különleges szakértelem szükséges, így ez minden esetben vegyészszakértői feladat. Ez pedig felveti azt a kérdést, hogy ha szakértőt kell igénybe venni ahhoz, hogy a jogalkalmazó szervek meg tudják állapítani, hogy az adott anyag elkövetési tárgya-e az új pszichoaktív anyaggal visszaélésnek, a laikus állampolgároktól ez mennyire várható el.

Praktikus megoldásnak tűnik arra hivatkozni, hogy egy kábítószer-fogyasztói múlttal rendelkező személy, amikor az illegális forgalomban kábítószerként való fogyasztás céljából megvásárol valamilyen port vagy növényi származékot, akkor belenyugszik abba, hogy az adott szer akár a kábítószer-listákon, akár az új pszichoaktív anyagok jegyzékén is szerepelhet. De nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy *a dizájn drogokat gyakran legálisnak feltüntetett online boltokban árulják*, a fogyasztó átutalással vagy utánvéttel fizet, az árut posta vagy futárszolgálat szállítja ki. Hivatkozhat-e tévedésre az, aki nem ismeri ezt a szubkultúrát, alkalmi jelleggel, kipróbálás céljából rendel valamilyen szert úgy, hogy semmilyen, a laikus fogyasztó által reálisan felismerhető körülmény sem utal arra, hogy illegális tevékenységet végez?

A jelen tanulmány által vizsgált kérdéseken ennek a problémának a teljes körű feltárása már túlmutat. Ezért – a további vizsgálódások orientálásnak céljával – csupán arra utalok, hogy a bírói gyakorlat nem zárkózik el attól, hogy a keretkitöltő normák ismeretének hiánya miatt a társadalomra veszélyességben való tévedést megállapítsa.

A Legfelsőbb Bíróság a Bfv.II.360/2007/5. számú ítéletében kifejtette, hogy a jogirodalom a társadalmi veszélyesség tudatát adottnak tekinti, ha az elkövető akár magatartásának jogilag tilalmazott volta, akár erkölcssten jellege, akár veszélyessége ismeretében hajlja végre cselekményét.¹² Ám ha e feltételek mindegyike hiányzik, az elkövető ténylegesen nincs tudatában cselekménye társadalomra veszélyességének. Különösen gyakori ez az olyan büntetőjogilag tilalmazott magatartások esetében, melynek során az elkövető ténylegesen a kerettényállást kitöltő igazgatási szabályt szegi meg. Az igazgatási jellegű rendelkezések alapos ismerete általában csak az e jogszabályokkal rendszeresen vagy hivatalból foglalkozó személyek, illetőleg olyanok tekintetében várható el, akik egyéb okból az igazgatási rendelkezésekkel szabályozott területen fejtik ki rendszeres tevékenységüket. Ám aki véletlenszerűen és csupán alkalmilag sérti meg az egyébként nehezen hozzáférhető, bonyolult igazgatási jogszabályokkal rendezett előírásokat, alapos okkal hivatkozik cselekménye társadalomra veszélyességében való tévedésére.

Kijelenthető, hogy a kábítószer-listák bonyolult igazgatási jogszabályokkal rendezett előírások rendszerét alkotják. Az is látható, hogy az egyes anyagok pontos minősítése különleges szakértelmet igényel, és Ritter Ildikó már hivatkozott kutatása¹³ azt is igazolja, hogy az irányadó jogi normák feltárása még a büntető igazságszolgáltatás hivatásos résztvevői számára is gyakran problémát okoz. Ilyen körülmények között nem zárható ki a társadalomra

¹¹ A négy vegyületcsoport: 1) az indolil-ke-ton szerkezeti elemet tartalmazó szintetikus kannabinoidok, 2) a növényi katinonhoz hasonló szerkezetű, aminoketon-csoportot tartalmazó 2-amino-1-fenilpropán-1-on alapvázú vegyületek, 3) a fenetilamin alapvázat tartalmazó stimulánsok vagy hallucinogének, 4) az alapvetően hallucinogén hatású triptaminvázis vegyületek. Ujváry István: Tudnivalók az új pszichoaktív anyagok szabályozásáról. members.iif.hu/ujvary/Drugs/Ujvary2013_C-jegyzek-leiras-20130731.pdf (2017. augusztus 29.)

¹² A határozat ugyan nem hivatkozik rá, de ugyanezt fejt ki, így forrásként felmerülhet Wiener A. Imre: Büntetendőség – Büntethetőség (Felelősségtan). In: Wiener A. Imre (szerk.) Büntetendőség – Büntethetőség. Büntetőjogi Tanulmányok. KJK-Kerszöv, Budapest, 1999. 216. o.

¹³ lásd 1. lj.

veszélyességben való tévedésre történő alapos hivatkozás.

IV. Az utaló normák problémája

A kábítószer-listákra vonatkozó szabályozás áttekintéséből az látható, hogy a büntetőjogi kábítószer-fogalomnak megfelelő anyagokat három jogi normában összesen 6 lista tartalmazza, az új pszichoaktív anyagok listája ugyan egyetlen hatályos rendeletben található meg, de az elkövetési időtől függően a korábbi szabályozás is szerepet kaphat a cselekmény elbírálása során. Ezen túl az új pszichoaktív anyagok esetében nem csupán a cselekmény elkövetésekor hatályos szabályozásnak van jelentősége, hiszen az elbírálás idejére a kockázatértékelés következtében megváltozhat az adott szer besorolása.

Nem csupán a hivatkozott jogi normák, a Btk. hivatkozásai sem állnak össze egy koherens rendszerré. Nincs elfogadható magyarázat arra, hogy a Btk. 184/D. § (1) bekezdése miért a Gytv.-re utal, miért nem közvetlenül az EMMI rendeletre, ahogy arra sem, hogy az új pszichoaktív anyag fogalmát és mennyiségét értelmező rendelkezések miért a tényálláshoz kapcsoltnak, miért nem a Btk. 459. §-ába foglalt egyéb értelmező rendelkezések között kerültek elhelyezésre.

Tovább bonyolítja a hivatkozások értelmezését, hogy a kábítószer-prekurzor fogalmát értelmező rendelkezések egy harmadik megoldást alkalmaznak. A kábítószer-prekurzorok listáját az 1988-as Egyezmény tartalmazza. Mivel az egyezménynek Magyarország is a részese, a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Btk.) 2007. december 31-ig hatályos szövege a nemzetközi szerződésre utalással határozta meg a kábítószer-prekurzor fogalmát. 2008. január 1-jétől azonban a törvény az Európai Unió jogi aktusára¹⁴ hivatkozással definiál, amely uniós szabályozás maga is az 1988-as Egyezményen alapul.¹⁵ A törvény azt nem határozza meg pontosan, hogy a Btk. 183. § (3) bekezdés *a*) pontjában meghatározott jogi aktusok melyik rendelkezése sorolja fel a kábítószer-prekurzorokat, így a tényállás nem is értelmezhető az uniós jog alapos ismerete nélkül.

Ez a rendkívül bonyolult rendszer gyakorlati problémák mellett alkotmányossági aggályokat is felvet.

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények alkotmányosságát az utaló normák szempontjából is vizsgálta az 54/2004. (XII. 13.) AB határozat (továbbiakban: Abh.). Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy alkotmányellenes helyzet keletkezett azáltal, hogy az Országgyűlés elmulasztotta azon rendelkezések megállapítását, amelyekből a régi Btk. 282-283/A. §-ai alkalmazásakor a bűncselekmény elkövetési tárgya a jogbiztonság követelményét kielégítő módon meghatározható.¹⁶

Az Alkotmánybíróság határozatában kifejtette, hogy a Btk.-nak kábítószerrel visszaélést meghatározó tényállásai szempontjából mindazon külön jogszabályok, amelyek egyes anyagokat kábítószernek vagy pszichotróp anyagnak minősítenek, a tényállások tartalmát adó rendelkezések. Egységes büntetőjogi definíció hiányában az eljárás megindításának és lefolytatásának alapjául csak azon további jogi rendelkezések szolgálhatnak, amelyek az általános „kábítószer és pszichotróp anyag meghatározást”

---

¹⁴A kábítószer-prekurzorokról szóló 273/2004/EK rendelet és a kábítószer-prekurzoroknak a Közösség és harmadik országok közötti kereskedelme nyomon követésére vonatkozó szabályok megállapításáról szóló 111/2005/EK rendelet.

¹⁵Ennek az az elsődleges oka, hogy az Európai Unió önállóan is részese az 1988-as Egyezménynek.

¹⁶A régi Btk.-nak az alkotmánybírósági vizsgálat idején hatályos szövege az Egységes Kábítószer Egyezmény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott anyagokat, valamint a Pszichotróp Egyezmény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott, a visszaélés szempontjából veszélyes pszichotróp anyagokat definiálta kábítószerként [rég. Btk. 286/A. § (2) bekezdés *a*)-*b*) pontok 2005. május 31. előtt hatályos szövege].

konkretizálják. Ebből következően elsődleges jogbiztonsági kérdés, hogy a listák mind a jogalkalmazók, mind pedig bárki más által megismerhetők legyenek (ABH 2004. 690., 763.).

Az Alkotmánybíróság rámutatott továbbá arra, hogy „[a] jog megismerhetőségét kizárja, ha az egyes törvényi tényállásokkal összefüggő szabályok a jogrendszerben szétszórva, más magatartásokra vonatkozó szabályozási területekkel oly mértékig keveredve lelhetők csak fel, hogy a normatartalom megállapítása a jogi rendszert kezelni tudó szűk kisebbség részére is végletekig bonyolulttá, mindenki más számára pedig elérhetetlenné válik. A büntetendő cselekmények fő tényállási elemeire vonatkozó szabályokat – így az elkövetési tárgyjal kapcsolatos (keretkitöltő) rendelkezéseket is – közvetlenül a Btk. rendszerébe illeszthető normáknak egyértelműen kell tartalmazniuk.” (ABH 2004. 690., 769.).

Az új pszichoaktív anyagokra vonatkozó szabályozás azt a kérdést veti fel, hogy közvetlenül a Btk. rendszerébe illesztett-e az a norma, amely nem a lehetséges elkövetési tárgyakat felsoroló listára utal, hanem csupán annak általános definícióját megadó értelmező rendelkezésre. Önmagában a Gytv. fogalom-meghatározása ugyanis semmilyen segítséget nem nyújt ahhoz, hogy a jogi norma címzettjei megismerjék az új pszichoaktív anyagokat, ahhoz a definícióban hivatkozott miniszteri rendeletben található lista ad eligazítást. Ez már önmagában is problémás, hiszen a definícióból csupán azt lehet megtudni, hogy a törvény melyik minisztert hatalmazza fel a lista meghatározására, magának a jogi normának az azonosítása azonban nem olvasható ki a Btk. által hivatkozott törvényhelyből.

Az a szabályozás történeti elemzését igényli, hogy kiderüljön, 2015. január 1. előtt nem a miniszteri rendelet, hanem a Korm. rendelet szabályai voltak relevánsak. Az pedig már a szabályozás beható, az EU-s normákra is kiterjedő ismeretét feltételezi, hogy valaki kövesse a miniszteri rendelet listájának változását, és tisztában legyen azzal, hogy ha onnan lekerül egy anyag, az messze nem jelenti a büntetendőség hiányát, hiszen rendkívül nagy eséllyel az adott szer már kábítószernek minősül.

Az kétségtelen, hogy az Abh.-ban hosszasan részletezett bizonytalanságok nagy részét a jogalkotó a határozat megjelenése után kiküszöbölte, így a rendszer valamivel követhetőbb lett. Az új pszichoaktív anyagokra vonatkozó szabályozás kialakítása azonban visszalépést jelent. Mivel a Btk. nem a listát tartalmazó EMMI rendeletre utal, hanem csupán a Gytv. általános definíciójára, azt kell megállapítani, hogy a jogalkotó nem illesztette közvetlenül a Btk. rendszerébe az elkövetési tárgyjal kapcsolatos keretkitöltő rendelkezéseket. Végeredményben nincs lényeges különbség az Abh.-ban alkotmányellenesnek ítélt helyzet és a hatályos szabályozás között: akkor a nemzetközi egyezmények végrehajtására kiadott jogszabályokra utalt a Btk., jelenleg a Gytv.-re utal közvetlenül, de a listát az annak végrehajtására kiadott, a Btk.-ban nem nevesített jogszabály tartalmazza.

Látható, hogy az új pszichoaktív anyagra vonatkozó szabályozás nem alkot koherens, könnyen értelmezhető rendszert, de emellett az erőltetett tempójú jogalkotás a kábítószer-fogalom rendszerét is megbontotta.

Korábban a Btk. értelmező rendelkezése az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotróp anyagot definiálta kábítószerként. Évtizedes probléma volt, hogy az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló 1998. évi XXV. törvénynek 2005 óta kizárólag a kábítószerlista, illetve az ezzel összefüggő utaló normák voltak a hatályos rendelkezései, és mellette a Gytv. rendezte a szabályozási tárgykörre vonatkozó érdemi szabályokat. Ezen a helyzeten kívánt változtatni a jogalkotó akkor, amikor a Magyarország 2017. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2016. évi LXVII. törvény 236. § 1. pontjában 2016. július 17-i hatállyal hatályon kívül helyezte az 1998. évi XXV. törvényt. Ugyanezen törvény 183. §-a kimondta, hogy a Gytv. a 7. melléklet szerinti 2. számú melléklettel egészül ki. A melléklet az 1998-as gyógyszer-törvény kábítószer-listáját módosítás nélkül vette át.

A háttérnorma módosítása azonban szükségessé tette a Btk. utaló normájának

módosítását is. Ezt a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvény 21. §-a hajtotta végre, amely szerint a Btk. 459. § (1) bekezdés 18. pont c) alpontja helyére a következő rendelkezés lép: „az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény 2. számú mellékletében meghatározott pszichotróp anyag.” A módosító törvény hatályba lépésének időpontja 2016. november 12.

Tehát a kábítószer-listát a jogalkotó átmozgatta egy másik törvénybe 2016. július 17-i hatállyal, azonban a Btk. utaló normáját ehhez csupán 2016. november 12-től igazította hozzá. Így a két időpont között a Btk.-nak az 1998-as gyógyszerjogi törvényre utaló normáját semmilyen jogszabály nem töltötte ki tartalommal. Felmerül a kérdés, hogy ebben az időszakban a Gytv. mellékletében szereplő kábítószer be volt-e vonva a kábítószer büntetőjogi fogalma alá.

A bírói gyakorlat ebben a konkrét kérdésben még nem foglalt állást, de hasonló problémát már feldolgozott a Kúria: az EBH2017. B.7. számon közzétett eseti döntés – a halászati őr fogalmával kapcsolatban – azt rögzítette, hogy amikor a Btk. értelmező rendelkezése valamely törvényi tényállásban szereplő fogalmat jogszabályra utalással határoz meg, ezt tartalmilag kell értelmezni; nem a felhívott jogszabály címének és számának, hanem a szabályozás tárgyának van jelentősége.

A halászati őr fogalmával kapcsolatos jogértelmezési kérdést az vetette fel, hogy a Btk. 459. § (1) bekezdés 12. pont m) alpontja szerint a halászati őr a halászatról és a horgászatról szóló törvényben meghatározott tevékenysége körében minősül közfeladatot ellátó személynek, azonban a halászatról és a horgászatról szóló 1997. évi XLI. törvényt 2013. szeptember 1-jei hatállyal a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény váltotta fel. Az EBH alapjául szolgáló ügyben kifejtett védői érvelés szerint a Btk. hatályon kívül helyezett normára utalt, így a sértettként szereplő halászati őr nem minősült közfeladatot ellátó személynek.

A kúriai döntés indokolása szerint „tevékenység jellege dönti el a kérdést”, mivel a Btk. a mindenkor halászati őri tevékenységet tekintve közfeladatnak, és a mindenkor halászati őrt minősíti közfeladatot ellátó személynek.

A határozatot kritikával lehet illetni azért, mert az kizárólag az értelmezés eredményét rögzíti, azt érdemben nem indokolja meg. Ez azért probléma, mert így a határozat érvelését nem lehet összevetni a kábítószer fogalmával kapcsolatban felmerült jogértelmezési kérdéssel, így a közzétett határozat önmagában nem is adhat ebben a kérdésben eligazítást.

Azért sem tekinthető önmagában irányadónak a hivatkozott EBH, mert míg a halászati őri tevékenységét szabályozó törvényből egy időben csupán egy volt hatályban, az emberi alkalmazásra/felhasználásra kerülő gyógyszerekkel kapcsolatos tevékenységeket szabályozó törvényből éveken keresztül kettő volt párhuzamosan hatályban.¹⁷ Ennek a ténynek az értelmezés során nagyobb jelentősége van, ugyanis a Btk. 184/D. § (1) bekezdése már 2014. január 1. óta tartalmazza a Gytv.-re utalást. Vagyis volt olyan időszak, amikor mindkét gyógyszerjogi törvény hatályos volt és a Btk. mindkettőre utalt is különböző helyeken. Ebből az következik, hogy az utalások egyértelműen megkülönböztették a két törvényt, vagyis a kábítószer fogalmát meghatározó utalás kizárólag az 1998-as gyógyszerjogi törvényre vetíthető le.

Arra is figyelemmel kell lenni, hogy az 1998-as gyógyszerjogi törvénynek egy melléklete volt (ennek megfelelően a „törvény mellékletében meghatározott anyag” kifejezést tartalmazta a Btk.), míg a Gytv. két melléklettel rendelkezik, de csak a 2. számú melléklet releváns, és a Btk. is kifejezetten erre utal. Vagyis az 1998-as gyógyszerjogi törvény – közelebbről meg nem határozott – mellékletére való utalást nem lehet rávetíteni a Gytv.-re, hiszen nem lehet eldönteni, hogy annak melyik mellékletére utal.

¹⁷ Ebből a szempontból irreleváns az, hogy a két törvénynek nyilvánvalóan nem voltak azonos rendelkezései, hiszen a kérdés az utaló szabályt kitöltő jogi norma azonosíthatósága.

Mivel a hivatkozott EBH szerint nem a hivatkozásban szereplő jogszabálycímnek, hanem a szabályozás tárgyának van jelentősége, vizsgálandó az is, hogy a kérdéses utalás tekinthető-e rugalmas hivatkozásnak. A jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet 17. § (1) bekezdése, 18. § (1) bekezdése és 21. § (3) bekezdése összevetéséből az következik, hogy a gyógyszerjogszabályokra utaló Btk.-beli szabályok rugalmas hivatkozást tartalmaznak. Azonban nem lehet eltekinteni attól, hogy a felhívott rendelet 17. § (1) bekezdése kizárólag akkor engedi meg a rugalmas hivatkozás alkalmazását, ha a hivatkozott jogszabály vagy rendelkezés ilyen módon is egyértelműen azonosítható. Márpedig a két törvény párhuzamos hatályban léte folytán kizárólag a jogszabály tételes megjelölése tette volna lehetővé a hivatkozott rendelkezés egyértelmű azonosítását.¹⁸

Mindezzel együtt nem lehet azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy az utaló normák a hivatkozott törvényeket nem szabályozási tárgykör, hanem egyértelműen cím szerint jelölik meg. Ennek folytán azt a kérdést is fel kell tenni, hogy az, hogy a jogalkalmazás egy cím alapján egyértelműen azonosítható törvényt megfeleltet egy hasonló, de jól láthatóan másik című törvénnyel, mennyiben segíti elő a jog megismerését a jogi norma címettségének.

A fenti érvek összegzése két eredményre vezethet. A megengedőbb jogértelmezés szerint a Btk. 2016. július 17. és 2016. november 12. között hatályos szövege nem felelt meg a jogbiztonság követelményének, mivel olyan mértékben tette bonyolulttá az utalásban szereplő lista megismerhetőségét, ami már a jogbiztonságot veszélyeztette. Ennek az értelmezésnek a gyakorlatra kiható jelentősége nincs, hiszen a jogalkotó orvosolta a problémát, és jelenleg már a törvényszöveg pontosan meghatározza az irányadó listát.

A szigorúbb jogértelmezés a fenti érvek közül annak tulajdonít nagyobb jelentőséget, hogy a két hivatkozott jogi norma nem azonosítható egymással, így a kérdéses időszakban a Gytv. mellékletében szereplő listára nem utalt a Btk. Márpedig utaló norma hiányában nem volt olyan jogalkotói aktus, ami ezeket a szereket bevonta volna a kábítószer büntetőjogi fogalma alá, így azok nem lehettek a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetési tárgyai. Következésképpen az azokra elkövetett egyébekben tényállásszerű cselekmény nem volt bűncselekmény.

V. A besorolás megváltozásának anyagi jogi következményei

Az előzőekben részletesen kifejtettem, hogy mind az új pszichoaktív anyagok listája, mind a Gytv. kábítószer-listája folyamatosan változik. A változás több módon is befolyásolhatja az egyes listák összetételét. Egyrészt ahogy megjelennek az új szerek a piacon, az új pszichoaktív anyagok listája folyamatosan bővül. Másrészt az új pszichoaktív anyagok listáján szereplő szereket meghatározott időközönként felül kell vizsgálni, és ezen kockázatértékelés eredményéhez képest az adott vegyület minősítése új pszichoaktív anyagból kábítószerre változhat, de az is lehet, hogy olyan listára kerül, amely alapján már sem új pszichoaktív anyagnak, sem kábítószernek nem minősíthető.

A cselekmény minősítése során először a bűncselekmény elkövetésekor hatályos listát kell kiválasztani (a Korm. rendelet vagy az EMMI rendelet melléklete), ez alapján állapítható meg, hogy az elkövetési magatartás kifejtésekor új pszichoaktív anyagnak minősült-e a cselekmény elkövetési tárgya. Ezután azt is le kell ellenőrizni, hogy az adott szer az elbíráláskor is az új pszichoaktív anyagok listáján szerepel-e. Ha nem, akkor nagy valószínűséggel megtalálható a Gytv. kábítószer-listáján, de az sem zárható ki, hogy a Korm. rendelet D) listájára került.

Utóbbi listára nem utal a Btk., az azon szereplő anyagok sem kábítószernek, sem új

¹⁸A hatályos szöveg ennek a követelménynek már eleget tesz, ugyanis az merev hivatkozással, tételesen jelöli meg a Gytv.-t.

pszichoaktív anyagnak nem minősülnek, így azokra bűncselekmény sem követhető el. Ha egy korábban új pszichoaktív anyagnak minősülő szer erre a listára kerül, az 1/1999. BJE határozat iránymutatása szerint kell eljárni: ha a Btk. Különös Részének valamely rendelkezése keretdiszpozíció, és az annak keretét kitöltő jogszabályi rendelkezésekben a bűncselekmény elkövetése után olyan mérvű változás következik be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az addigi büntetőjogi védelmet megszünteti, e változás az elbíráláskor hatályban lévő büntetőjogi szabályozás visszaható hatályú alkalmazását alapozza meg.

Értelmezést igényel az a helyzet, amikor az elkövetés idején még új pszichoaktív anyagnak minősülő anyag az elbírálás idején már kábítószernek minősül. Két értelmezési lehetőség körvonalazható.

Az 1/1999. BJE határozat felhívásával látszólag könnyedén megoldható a probléma: ha a keretrendelkezéseket kitöltő jogszabályok tartalma úgy változik, hogy ezzel a büntetőjogi védelem terjedelme módosul, de nem szűnik meg, a Btk. időbeli hatályára vonatkozó rendelkezések általában nem vonatkoznak rájuk, és a tartalmi változás rendszerint nem érinti a büntetőjogi felelősséget. Mivel a probléma azon alapul, hogy az adott szerre megvalósított cselekmény az elbíráláskor más bűncselekménynek minősül, alappal lehet érvelni amellett, hogy ebben az esetben a büntetőjogi védelem terjedelme csupán módosult, ezért az elbíráláskori törvénynek nincs visszaható hatálya.

Ezen az elvi alapon hozott döntés a Fővárosi Ítéltábla az 5.Bf.239/2017/14. számú ítéletében. A bíróság az 1/1999. BJE határozat hivatkozott iránymutatására figyelemmel azt fejtette ki, hogy a jogegységi határozat rendelkezéseiből az következik, hogy amennyiben a büntetőjogi védelem nem szűnik meg, a visszaható hatály nem alkalmazható, a keretdiszpozíciók tartalmát az elkövetéskor irányadóak szerint kell értelmezni. A bíróság a konkrét ügy tárgyát képező bűncselekményekkel érintett α -PVP, pentedron és para-metil-4-metilamonirex kapcsán azt rögzítette, az ezen szerekekkel való kereskedés büntetőjogi üldözöttsége nem szűnt meg, a keretdiszpozícióban bekövetkezett változás a büntető törvény időbeli hatálya tekintetében nem bír jelentőséggel.

A másik értelmezési lehetőség azon alapul, hogy a jogegységi határozat a büntetőjogi védelem terjedelmének módosulása esetére sem zárja ki kategorikusan az új törvény visszaható hatályú alkalmazását. Ez azzal támasztható alá, hogy a jogegységi határozata szövege szerint ilyen esetben a Btk. időbeli hatályára vonatkozó rendelkezések „általában” nem alkalmazhatók, illetve a tartalmi változás „rendszerint” nem érinti a büntetőjogi felelősséget. Ez a megfogalmazás nyitva hagyja a lehetőséget az elkövetési tárgy átminősítése kapcsán a Btk. 2. § (2) bekezdésének alkalmazására.

Ez az értelmezés azt is figyelembe veszi, hogy az új törvény szerint a cselekmény már nem meríti ki az új pszichoaktív anyaggal visszaélés törvényi tényállását. Vagyis nem marad meg az elkövetéskori törvény keretei között a cselekmény, nem arról van szó, hogy az adott tényálláson belül kellene enyhébben elbírálni a cselekményt. Így a keretkitöltő norma változása folytán az elbíráláskori törvény tartalmilag alapjaiban tér el az elkövetéskor hatályos törvénytől.

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények abban is speciálisak, hogy szemben a tipikus keretdiszpozícióval,¹⁹ a keretkitöltő rendelkezés nem az elkövetési magatartást határozza meg. A keretdiszpozíciók alapvető jellemzője, hogy a tényállás nem rögzíti pontosan a tiltott magatartásokat, hanem a büntetőjogi felelősség körülírásával utal a más jogágbeli jogsértésre. Ennek megfelelően három fő csoportját lehet felvázolni a kerettényállást tartalmazó bűncselekményeknek: a foglalkozás körében elkövetett

---

¹⁹Wiener A. Imre: Kerettényállások és büntetőjogi garanciák. In: Tóth Károly (szerk.): Emlékkönyv dr. Cséka Ervin egyetemi tanár születésének 70. és oktatói munkásságának 25. évfordulójára. JATE, Szeged, 1992. 625-628. o.

veszélyeztetés, a közlekedési bűncselekmények és bizonyos gazdasági bűncselekmények.²⁰ A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények egyik kategóriába sem tartoznak, azoknál az elkövetési tárgyat határozzák meg az igazgatási szabályok.

Ezeknek az igazgatási szabályoknak pedig az alapvető rendeltetése a pönalizáció kereteinek kijelölése. A kábítószerrel és az új pszichoaktív anyagokkal végzett tevékenységek főszabály szerint tiltottak és büntetendők, kivéve, ha azokra a jogszabály kifejezett engedélyt ad. Az Abh. ebben a kérdésben azt fejtette ki, hogy a kábítószerrel visszaélés vizsgált tényállásában szereplő hatósági engedélyre utalás azt a látszatot kelti, mintha az elkövetési magatartások mindegyikéhez beszerezhető lenne hatósági engedély, és csak ezen feltétel hiányában valósulna meg bűncselekmény. Ehhez képest a kábítószerrel visszaélés elkövetési magatartásai általában tilalmazottak és így jogellenesek. Ha bizonyos kör ezen magatartások valamelyikére hatósági engedélyt kap, a büntető tényállást formálisan kimerítő magatartás nem jogellenes, tehát nem büntethető (ABH 2004., 690., 742.).

A Btk. értelmező rendelkezései által hivatkozott háttérnormák így közvetlen kapcsolatban vannak a büntetőjogi rendelkezésekkel, a kérdéses tényállások megalkotásának elsődleges oka ezeknek a háttérnormáknak a létezése.²¹ Így ezek a bűncselekmények speciálisak abból a szempontból is, hogy nem az igazgatási norma valamilyen fokú vagy eredménnyel járó megsértése alapozza meg a büntetendőséget.

Végül arra is figyelemmel kell lenni, hogy a kábítószer – új pszichoaktív anyag különbségtétel merőben mesterséges. A kábítószerpiac nem tesz ilyen jellegű éles különbséget az egyes szerek között, a kábítószer-fogyasztók „kábitószer” fogyasztanak, annak jogi megítélése legfeljebb annyiban érdekli őket, hogy reménykedhetnek-e a büntetőjogi felelősségre vonás elmaradásában, illetve hogyan kezelik az ezzel járó kockázatokat.

Ezt az álláspontot tette magáévá a Fővárosi Törvényszék 31.Bf.8572/2016/18. számú ítélete. Ebben a bíróság az elbíráláskori törvény alkalmazta azon az alapon, hogy az elkövetés idején új pszichoaktív anyagnak minősülő pentedron az elbíráláskor már kábítószernek minősült, és a cselekmény kábítószer-kereskedelem vétségeként értékelve enyhébb büntetéssel fenyegetett.

Tehát van gyakorlat az elbíráláskori törvény visszaható hatályú alkalmazására akkor, ha az elkövetési tárgy már kábítószernek minősül, és ennek folytán a cselekmény enyhébb elbírálás alá esik. Ez tipikusan akkor fordulhat elő, ha az adott anyag új pszichoaktív anyagként csekély mennyiséget meghaladó mennyiségű, kábítószerként viszont már csak csekély.²² De az sem zárható ki, hogy az elkövetés idején még új pszichoaktív anyagnak minősülő szerre elkövetett cselekményt az elbíráláskor már kábítószer-kereskedelemnek vagy kábítószer birtoklásának minősítve egységbe foglalható a vádlott más kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményével. Ebben az esetben a halmazati büntetés elmaradása kedvezőbb helyzetbe hozhatja a vádlottat. Egyébiránt ha az adott szer átkerült a kábítószer-listára, igen nagy valószínűséggel az elkövetéskori törvény kedvezőbb a terhelte nézve, hiszen az új pszichoaktív anyaggal visszaélés egyes tényállásai és esetei ugyanarra a cselekményre enyhébb tételkeretet állapítanak meg.

²⁰Gula József: A csődbűncselekmények de lege ferenda. 11. o. In: Büntetőjogi Kodifikáció 2008/1. 9-25. o.

²¹Ez a megállapítás történeti kontextusban is megalapozott. Az Egységes Kábítószer Egyezmény előfutárának tekinthető 1936-os Genfi Egyezmény kifejezetten az illegális kábítószerpiacot célozta, egységes büntető rendelkezések megalkotását előírva a részes államoknak. A kábítószer-ellenőrzés nemzetközi rendszerének egyik legfontosabb újítása az volt, hogy megteremtette a részes államok egységes büntetőjogi fellépését, továbbá a büntetőjogi szabályozást nemzetközi jogi alapokra helyezte. Buxton: i. m. 77-78. o.

²²Ez elvileg nem zárható ki, hiszen az új pszichoaktív anyagra más számítás irányadó, mint a kábítószerre [Btk. 184/D. § (2) bek., Btk. 461. § (4) bek.].

VI. A le nem foglalt kábítószer hatóanyag-tartalmának meghatározása

A kábítószer-kereskedelem, a kábítószer birtoklása és az új pszichoaktív anyaggal visszaélés esetében a minősített és privilegizált esetek rendszerét alapvetően a bűncselekménnyel érintett kábítószer mennyisége határozza meg. A mennyiséget a cselekmény elkövetési tárgyaként megjelenő szer tiszta hatóanyag-tartalmának tömege adja meg. A cselekmény pontos minősítése érdekében nem kerülhető el a kábítószer tiszta hatóanyag-tartalmának meghatározása, és az erre felvett bizonyítás eredményének tényállásbeli rögzítése. A bizonyítás módszere attól függ, hogy a nyomozás során lefoglalták-e a vádlott cselekményével érintett szert vagy sem.

Lefoglalás esetén a hatóanyag-tartalom meghatározása vegyész szakértői kompetenciába tartozik, és a gyakorlat ezen a téren nem is tárt fel különösebb problémákat. Amennyiben az ügyész olyan kábítószerrel kapcsolatos cselekményt ró a vádlott terhére, ahol a kábítószer már nincsen meg és így értelemszerűen lefoglalni sem lehetett, már nem egyértelmű a bizonyítás módszere.

A bírói gyakorlat az alapelvek tekintetében a Fővárosi Ítéltábla 1/2004. (VI. 16.) kollégiumi állásfoglalása óta egységes. Ez az iránymutatás azt mondta ki, hogy a le nem foglalt kábítószerek tekintetében nem a vegyész szakértő jogosult állást foglalni a hatóanyag-tartalom tekintetében, hanem ezt a bíróságnak a rendelkezésre álló vagy nem álló bizonyítékok alapján kell elbírálnia és határozatában elemzően mérlegelnie. A mennyiség és a hatóanyag-tartalom meghatározásánál általában a Bűnügyi Szakértői és Kutató Intézet által készített kimutatásban foglalt legalacsonyabb hatóanyag-tartalmakkal, becsléssel indokolt meghatározni, hogy a kábítószer hatóanyag-tartalma a csekély mennyiség felső határát, illetőleg a jelentős mennyiség alsó határát meghaladta-e.

Tehát a bíróságnak először azt kell eldöntenie, hogy a rendelkezésre álló személyi bizonyítékokban megjelölt szer pontosan milyen anyag volt, annak mennyi volt a tömege és ez a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ által megadott, a feketepiaci kábítószer-készítmények átlagos hatóanyag-tartalmáról szóló adatok²³ alapján milyen hatóanyag-tartalmat jelent. Ezt követően lehet a bíróság abban a helyzetben, hogy ezt a mennyiséget a Btk. 461. §-ában foglaltak szerint minősítse.

Ez a gyakorlat a dizájnerdrogok megjelenéséig tartható volt, hiszen a hagyományos kábítószerek esetében többnyire nem okozott problémát annak megállapítása, hogy az ügyben pontosan melyik szer merült fel. A rendszer először akkor ingott meg, amikor – követve a nemzetközi trendeket²⁴ – a magyar ecstasy piac 2009 körül összeomlott, és az MDMA-tartalmú tabletták szinte teljes mértékben eltűntek, helyüket az mCPP-tartalmú tabletták vették át. Az MDMA 2012 körül kezdett visszatérni a piacra, de jellemzővé vált, hogy többféle hatóanyag-kombináció fordul elő egy tablettán belül (MDMA+MDE, MDMA+amfetamin, amfetamin+metamfetamin).²⁵ Tehát 2010 után már a hagyományos kábítószerek esetében sem feltétlenül jelenthetett kétséget kizáró bizonyítékot az adott szer utcai neve.

A dizájnerdrogok megjelenésével a helyzet alapjaiban változott meg. Míg a hagyományos kábítószerek esetén az volt látható, hogy a szerhasználók az egyes szerek megnevezéseit konszenzusos alapon használják, *a dizájnerdrogokat eltérő módon nevezik meg.* A megnevezések motivációit nagyrészt kémiai terminusok, összetételek, vegyületek

²³ www.bszki.hu/e107_files/downloads/hatoanyagkoncentracio_1998_2016.pdf (2018. február 21.)

²⁴ Winstock – Wilkins: i. m. 3. o.

²⁵ Horváth Gergely (szerk.): A kábítószer-helyzet Magyarországon 2004-2014. Nemzeti Drog Fókuszpont, Budapest, 2014. 17. o. drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nfp_kabitoszer-helyzet_2004_2014.pdf (2017. augusztus 24.)

nevei adják, de ez alól is vannak kivételek.²⁶ *Ezen megnevezések egy része átment a közbeszédbe²⁷, ami további bizonytalansági tényezőt jelent, hiszen így a fogyasztók a médiából ismert megnevezéseket használják anélkül, hogy megbízható információik lennének arról, hogy azok pontosan milyen szereket takarnak.*

Rácz József és Csák Róbert kutatása szerint a „kristály”, a „penta”, a „pentakristály” és a „benzon” nevek alatt pentilont, pentedront vagy benzedront tartalmazó anyagok kerültek forgalomba, de ilyen neveken sok másfajta, ismeretlen hatóanyagú katinonszármazék is jelen van a piacon. A „kristály” elnevezés az első megjelenése óta eltelt két évben általános elnevezéssé vált. *A tücsere programban dolgozók anekdotikus beszámolóí alapján a szerhasználók maguk sem tudják, hogy pontosan mit használnak, a kristály néven vásárolt anyag nem mindig ugyanolyan, és nem pusztán az „erőssége”, a hatóanyag-tartalma változó, hanem a hatása is.* A kutatók ezekből az adatokból azt a következtetést vonták le, hogy nagy valószínűséggel ma már nem egy anyagról van szó, hanem inkább egy ad hoc változó keverékről.²⁸

A Ritter Ildikó által lefolytatott hatásvizsgálat eredményei szerint a terheltek által herbálnak nevezett anyagokban α -PVP-t, 5F-PB-22-t, AKB48F-et és AB-CHMINACA-t, a biofünek nevezett anyagokban PB-22-t, AM-2201-et és AB-CHMINACA-t, a zsályának nevezett anyagokban AB-FUBINACA-t és A-834,735-öt, a kristálynak nevezett anyagokban 3-MMC-t, pentedront, 4-MEC-et és MP4-et mutattak ki a vegyészszakértői vizsgálatok során.²⁹

Mivel a dizájnerdrogok és a hagyományos kábítószeres piac és használói nem különíthetők el, a megnevezéssel kapcsolatos problémák a hagyományos kábítószeres tekintetében is megjelentek. Vagyis akkor sem kizárt, hogy a fogyasztott szer dizájnerdrog volt, ha a fogyasztó szándéka szerint valamelyik hagyományos kábítószer akarta volna megvásárolni. Ezt igazolja a 2016-os „Tisztább kép” projekt keretében végzett vizsgálat, amely a tücsere során leadott fecskendőből kimutatott hatóanyagot és a szerhasználónak a vásárolt szerről adott nyilatkozatát vetette össze. *A kutatás eredményei azt mutatják, hogy sem a heroin, sem az amfetamin esetén nem bizonyítja a fogyasztó nyilatkozata a használt szer hatóanyagát.*³⁰

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy már nem csak a por alakban árult szintetikus kábítószeresnél azonosítható az elemzett probléma, az kezd megjelenni a növényi alapú kábítószeres piacon is: már 2013-ban tapasztalható volt az, hogy a lefoglalt kannabisz szintetikus kannabinoidokat is tartalmazott.³¹ Ezen túl a legtöbb esetben nem csak a fogyasztók, de a kereskedők sem tudják, hogy pontosan milyen összetételű szert árulnak,³² és

²⁶ Tücsök Dorottya: Kábítószeres megnevezései egy szociolingvisztikai vizsgálat tükrében. In: Bagyinszki Szilvia – P. Kocsis Réka (szerk.): Anyanyelvünk évszázadai 2. ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai és Dialektológiai Tanszék, Budapest, 2016. 171. o. A vizsgálat a hagyományos kábítószeres közép a speedet, az ópiumot, a marihuánát, az LSD-t, a kokaint, a hasist és a gombát sorolta.

²⁷ Kassai Szilvia – Rácz József – Nagy Alexandra – Bífok Tamás – Galambvári Éva – Csillag Kilián – Gyarmathy Anna: „Someone else's problem:” New psychoactive substances in the online Hungarian media. 50. o. In: Journal of Psychoactive Drugs 2017/1. 47-51. o.

²⁸ Rácz József – Csák Róbert: Új pszichoaktív anyagok megjelenése egy budapesti tücsereprogram kliensei körében. 1386. és 1389. o. In Orvosi Hetilap 155. évfolyam 35. szám, 1383-1394. o.

²⁹ Ritter Ildikó: Mennyi az annyi? Gondolatok az új pszichoaktív anyagokkal kapcsolatos mennyiségi kérdésekről. 78. o. In: Ügyészek Lapja 2017/1. 67-82. o.

³⁰ Nemzeti Drog Fókuszpont 2016-os éves jelentés az EMCDDA számára 44-45. o. www.drogefokuszpont.hu/wp-content/uploads/HU_National_Report_2016_HU.pdf (2016. november 14.)

³¹ EU Drug Markets Report. A strategic analysis. EMCDDA – Europol, 2013. 111. o. www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/att-194336-en-td3112366enc-final2.pdf (2017. szeptember 3.)

³² Kassai Szilvia – Pintér Judit Nóra – Rácz József – Böröndi Brigitta – Tóth-Karikó Tamás – Kerekes Kitti – Gyarmathy V. Anna: Assessing the experience of using synthetic cannabinoids by means of interpretative

az is gyakran előfordul, hogy a kereskedők egy adott (hagyományos) kábítószer közismert utcai neve alatt dizájnerdrogot árulnak.³³

Ritter Ildikó már idézett kutatásában arra a következtetésre jutott, hogy sokszor az elkövetők tévesen használnak valamilyen kifejezést, és ha a jogalkalmazó más bizonyíték nélkül, ez alapján indít eljárást vagy igyekszik bizonyítani a vélelmezett magatartást, könnyen tévedhet. A szakértői vizsgálatok eredményei kikerülhetetlen bizonyítási eszközök annak megállapítására, hogy egy adott szer valóban elkövetési tárgynak tekinthető-e.³⁴

Ezzel a következtetéssel egyet tudok érteni, a kábítószerpiacon jelenleg tapasztalható jelenségekre figyelemmel a korábbi gyakorlat nem tartható. Kétséget kizáró módon kizárólag a lefoglalt anyag vegyész szakértői vizsgálata alapján lehet eldönteni, hogy a cselekmény elkövetési tárgya kábítószer, új pszichoaktív anyag vagy esetleg listán nem szereplő szer volt.

VII. Összegzés

Tanulmányom elsődleges célja annak bemutatása volt, hogy a dizájnerdrogok megjelenése a kábítószer büntetőjogi fogalmának értelmezésére milyen hatással volt. A feltárt problémák egy része a szabályozási környezetből ered, és azok visszavezethetők a nemzetközi szerződések rendszerére. Ugyan a nemzetközi szerződéseket adottságként kell kezelni, azok keretein belüli is kialakítható könnyebben átlátható belső jogi szabályozás. *Mindezzel együtt jelenleg a legjobb megoldásnak a rendszer érintetlenül hagyása tűnik.* A legtöbb gyakorlati problémát a jogszabályok gyors változása okozza, ami miatt a gyakorlat nem tud kiforrni. *A kábítószerekre vonatkozó ellenőrzési rendszer teljes újrakodifikálása ezt nem tudná megoldani, sőt, rövidtávon csupán a már meglévő értelmezési problémák során bővítené.*

Az új pszichoaktív anyag besorolásának megváltozásával kapcsolatosan feltárt értelmezési kérdések megoldása a Kúriára vár. Ahogy bemutattam, a Fővárosi Törvényszék és a Fővárosi Ítéltábla ítélező tanácsai ugyanabban a jogi kérdésben eltérő álláspontot foglaltak el jogerős határozataikban. Ez a tény már önmagában is jogegységi eljárás lefolytatását indokolja.

A le nem foglalt kábítószerrel kapcsolatosan feltárt bizonyítási kérdések a gyakorlatban kezelhetők. A legegyszerűbb megoldás nyilvánvalóan ez lenne, ha az ügyészség elfogadná a tanulmány következtetéseit, és eleve nem emelne vádat olyan bűncselekményben, amelynek az elkövetési tárgyát nem foglalták le. Ebben az esetben a vádhoz kötöttség folytán a bíróság kizárólag a lefoglalt kábítószerre vehetne fel bizonyítást, így a probléma is megszűnne. A vádemelési gyakorlat változatlansága esetén a bíróságoknak kell a bizonyítékértékelési tevékenységüket a kívánatos irányba elmozdítani, amihez reményeim szerint ez a tanulmány is használható érveket szolgáltatott.

---

phenomenological analysis. In Harm Reduction Journal 14. paper 9. ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5303230/ (2017. április 4.) A kutatásban szintetikus kannabinoid használókkal készítették interjúkat a kutatók. A kutatási módszerrel kapcsolatos fenntartásként közölték azt, hogy valójában még azt sem lehetett teljes biztonsággal megállapítani, hogy az interjúalanyok valóban szintetikus kannabinoidokat használtak.

³³ EU Drug Markets Report. 109. o.

³⁴ Ritter 2017: i. m. 78. o.